

Independența și responsabilitatea sistemului judiciar al Moldovei – în pericol

Sumar Executiv

Reforma sectorului justiției a fost pe ordinea de zi a Republicii Moldova începând cu schimbările politice din 2009. Strategia de Reformă a Sectorului Justiției (SRSJ) pentru 2011-2016 a fost adoptată în 2011, iar implementarea acesteia este parte a Agendei Acordului de Asociere semnat cu Moldova în 2014. În același timp, nivelul de încredere al populației Republicii Moldova în justiție este în descreștere, în pofida implementării SRSJ, cu 74,5% din populație care nu are încredere în justiție în noiembrie 2011 la 89,6% în octombrie 2016 (Barometrul de Opinie Publică, IPP). Absența reformelor din sistemul judiciar vor submina toate celelalte reforme, în special reformele economice și anticorupție.

În 2012-2013 au existat mai multe modificări legislative importante în contextul implementării SRSJ, care au pus bazele necesare pentru îmbunătățirea actului de justiție. Acestea însă au avut un caracter mai degrabă tehnic. Multe modificări legislative au fost ignorate sau interpretate greșit de către autoritățile competente, în special Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) și Parlament. Principalele probleme cu care se confruntă sistemul judiciar se referă la următoarele aspecte:

Concluzii și recomandări:

🔍 **Selectarea și promovarea judecătorilor a ridicat semne de întrebare din cauza nerespectării procedurilor, abordărilor selective, candidaților cu probleme de integritate și lipsei motivării deciziilor CSM referitoare la cariera judecătorilor. Judecătorii cu probleme de integritate fac sistemul vulnerabil la influențe necorespunzătoare din partea terților, împiedicând reformele efective anticorupție.**

🔍 **Lipsa transparenței și procesul deficient de luare a deciziilor la CSM. CSM ia cele mai multe dintre deciziile sale în procedura de deliberare/ședință închisă, inclusiv cu privire la cariera judecătorilor, bugetele instanțelor, instruire și opiniile juridice asupra proiectelor de legi, care doar întărește suspiciunea cu privire la corporatism**

și abordare selectivă a CSM. CSM ar trebui să adopte decizii în ședințe deschise, cu excepția cazului în care acționează în calitate de organ cvasi-judiciar.

🔍 **Utilizarea justiției penale împotriva unor judecători. În mai 2016 a fost intentată urmărirea penală împotriva unui judecător pentru simpla interpretare a prevederilor constituționale privind referendumul, în circumstanțe în care nu a existat niciun precedent judiciar în această privință, iar Curtea Constituțională a indicat clar că Parlamentul ar trebui să modifice prevederile contestate. În ianuarie 2017 a fost intentată urmărirea penală împotriva unui judecător care nu a admis demersul procurorului de prelungire a mandatului de arest. Acestea sunt precedente periculoase de utilizare a sistemului penal pentru a face presiuni asupra sistemului judiciar.**

🔍 **Transparența scăzută a instanțelor. Tendințele recente de a declara ședințele instanțelor de judecată închise în cazurile de mare rezonanță socială și adoptarea regulamentelor care limitează accesul publicului la instanță vor submina orice eforturi de reformă, și nu doar în sectorul justiției. Ședințele publice și publicarea deciziilor instanțelor sunt elemente cruciale pentru asigurarea responsabilității sistemului judiciar. Dacă accesul în instanțe și la hotărâri este închis, sistemul judiciar rămâne în afara oricărei monitorizări din partea societății, cu excepția influențelor necorespunzătoare a terților. În cazul în care aceste tendințe continuă, justiția selectivă va deveni o regulă și nu o excepție, și astfel se va compromite în mod semnificativ statul de drept în Republica Moldova.**

🔍 **Autoritățile Republicii Moldova nu prezintă destulă voință pentru reforma sectorului justiției. Presiunea externă continuă este crucială. Invităm Uniunea Europeană să:**

- Mențină Reforma Sectorului Justiției în calitate de prioritate în cadrul dialogului UE-Moldova;
- Includă condiții stricte pentru asigurarea statului de drept în Republica Moldova pentru orice suport financiar oferit;
- Monitorizeze cauzele individuale care expun disfuncțiile semnificative ale întregului sistem.